

share

ONE WORLD / 1000 IDEAS

M A J | 2 0 1 7 | # 0 1

Gröna utsikter

En skyskrapa i Kina uppförs som en skog på högkant. I en värld med allt fler människor måste utrymmet utnyttjas maximalt.

MILJÖ

Plastens naturliga
framtid

DEMOKRATI

Skapa nytt FN –
vinn 45 miljoner

TEKNIK

Transparens
som räddar liv

FASCINATION

WORLD CHANG

GROUNDBREAKING SOLUTIONS

ING IDEAS

share

ONE WORLD. 1000 IDEAS

Se dig omkring. Världen är full av innovationer och potential. Som Nordens ledande private bankingaktör, med kunder över hela världen, vill vi gärna presentera dig för unika människor och tankar som formar den värld vi lever i. De är alla driftiga personer som finner lösningar på vår tids stora utmaningar, från kreatörerna till

företagarna. Vår nya tidning handlar först och främst om idéer som har potentialen att förändra världen. Vårt perspektiv är nordiskt, men vi fokuserar på positiva och fascinerande lösningar som skapats av människor från hela världen. Lösningar som skapar positiva förändringar. Lösningar som är långsiktiga. Vi önskar dig mycket nöje med Share.

Nordea
PRIVATE BANKING

Thorben Sander
Chef Nordea Global Private Banking

Ninni Franceschi
Chef Nordea Private Banking, Sverige

Torsten Østensen
Chef Nordea Private Banking, Norge

Hans Henrik Klestrup
Chef Nordea Private Banking, Danmark

Jukka Perttula
Chef Nordea Private Banking, Finland

Flemming Lauridsen
Chef Nordea International Private Banking

Jag tror inte på
framtiden. Den
är för osäker för
att jag ska kunna
tro på den. Istället
försöker jag
påverka den.

László Szombatfalvy, investerare

Nordea
PRIVATE BANKING

Utgivare Nordea Private Banking **Adress** Nordea Bank AB, 105 71 Stockholm **Mail** privatebanking.sverige@nordea.se **Webb** nordea.se/privatebanking

Redaktion Ulla Madsen (ansv.), Thomas Engelsmann (redaktör), Mari Hotti, Ann Sofie Hammarin, Kristin Skaug och Mari Yli-Sirniö

Planering Datagraf Communications, Karen Gahrn (redaktör), Julie Bondo Gravesen och Sofia Lundgren (Insights redaktör)

Grafisk design Datagraf Communications, Thomas Brandstrup, Kim Ewald Fossum, Helene Hjorth och Nicolai Ditlev Grønnegaard **Förstasida** Stefano Boeri

Tryck Datagraf Communications **Nordea Private Banking** strävar efter att uppgifterna i denna tidning är korrekta och sanningsenliga, men ansvarar inte för att de är precisa och fullständiga. Nordea Private Banking ansvarar heller inte för eventuella beslut eller ekonomiska åtgärder som vidtas mot bakgrund av informationen i denna tidning. Mångfaldigande, reproduktion eller spridning är endast tillåtet efter föregående överenskommelse med Nordea Private Banking.

index

NORDEA PRIVATE BANKING | MAJ 2017 | NR 1

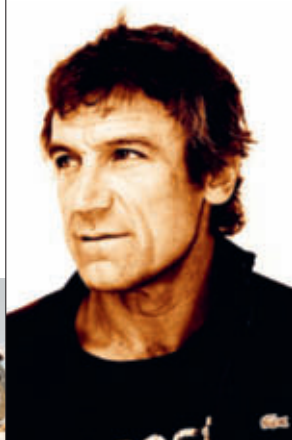

06

En afghansk minröjare som förflyttar sig med vinden och utlöser landminor utan att riskera människoliv.

intro

- 02 **Välkommen**
Om den nya tidningen
- 06 **One world. 1000 ideas**
Idéer från hela världen

11

Han var bara 14 år då han vann 1 600 gulden i en internationell tennisturnering. Mats Wilander berättar vad han har lärt sig av pengar.

fast

- 11 **Det jag har lärt mig av pengar**
Mats Wilander
- 14 **Ögonblicket då jag fick idén**
Istärningspåsen
- 23 **Norden utan gränser**
Om vi var ett land
- 51 **Investeringar genom tiderna**
Tulpanlöken
- 60 **Baksidan**
Cheatsheet, tidningen i korthet

26

Vi bryter ny mark för framtidens bostäder: i gamla silor, under vattent- och under jorden.

teman

- 15 **Från Norden till världen**
Fenomenal innovation
- 26 **Framtidens bostad**
På jakt efter plats åt oss alla
- 52 **Naturen äter plast**
Bakterier som sopgubbar

39

Peter Stenströms företag GAIA skapar plast av biomaterial för mer hållbar konsumtion.

insights

- 40 **Peter Stenström**
Humanare plast
- 44 **Varför USA i portföljen?**
- 45 **Oklar framtid för fastighetspaketeringar**
- 46 **Hållbara finanser: Palmoljeindustrin**
- 48 **Nya investeringsmöjligheter från hela världen**
- 49 **Erbjudanden till dig som kund**
- 50 **Annika Winsth har ordet**

58

Kalle Freese, finsk barista, har tagit upp kampen mot de amerikanska kaffegiganterna. Vapnet: en helt ny typ av pulverkaffe.

profiler

- 12 **Marie S. Berggreen och Heidi G. Nolsøe**
Danska entreprenörer
- 24 **László Szombatfalvy**
Svensk investerare
- 58 **Kalle Freese**
Finsk barista

I det lilla gruvsamhället Coober Pedy i södra Australien har klimatförändringarna skapat extrema väderförhållanden. Det har tvingat en stor del av befolkningen till att bo där de arbetar – under jorden. Här har de inrättat sig som människor brukar göra, med lägenheter, baren och en kyrka. På andra platser i världen arbetar arkitektfirmor med att utnyttja utrymmet under jorden till bostäder i stor skala.

AV
METTE NEXMAND

Framtidens bostad

Flytta ut, upp och ner

Foto: Gettyimages/Marc Dauter

Under jorden och ner på havets botten

Underjordiska lägenheter och städer under havets yta. Skyskrapor med köksträdgårdar och husdjur på 30:e våningen. Det är inte science fiction utan verklighet om ett fåtal år. Om 15 år kommer **8,5 miljarder människor att slåss om jordens boyta**, och det blir de stadsplanerare, arkitekter och ingenjörer som har de smartaste lösningarna som räddar oss.

Kan nästan nio miljarder människor bo bra och bekvämt tillsammans? Det låter onekligen trångt men det är ett scenario som vi kan räkna med att se inom en snar framtid. Mänskligheten har blivit bättre på att överleva och den genomsnittliga livslängden ökar i hela världen. Men paradoxalt nog leder det till stora svårigheter, för var ska vi alla bo i framtiden? Och ännu viktigare – hur?

Japanerna hanterar samhälls- och utrymmesproblem på ett pragmatiskt sätt. Efter nederlaget i andra världskriget har de lyckats återuppbygga landet, och idag talar de om begreppet *abeno-mics* som hänvisar till premiärminister Shinzo Abes bombastiska tillväxtparoller.

Men ekonomisk framgång innebär också en växande och allt mer krävande medelklass, och människor slåss bokstavligt talat om utrymmet i Tokyo. Det finns inte tillräckligt med kvadratmeter till alla de människor som lever i staden för att hålla hjulen rullande.

Människovänliga mikrobostäder

Begreppet *microliving* har vid det här laget utvecklats till en världsomspännande trend. En nödvändighet för homo sapiens som tvingas bo ovanpå varandra. Idag har de mänskliga värdena blivit allt viktigare, även i Japan.

Det handlar om att göra en dygd av det nödvändiga och att utveckla en ny form av *living*. New York och London är föregångsstäder, eftersom kvadratmeterpriserna är så skyhöga att till och med människor med stabila inkomster får nöja sig med mycket små lägenheter.

Många fastighetsbolag satsar på *microliving* och funderar ut mycket små planlösningar med utfällbara sängar och bord, cykelupphängning och inbyggda skjutdörrar.

I Hongkong kostar en lägenhet på 20 kvadratmeter motsvarande 70 miljoner kronor och här tjänar folk pengar på att hyra ut förvaringsplats med hjälp av smartphoneappar, skriver Financial Times. Det går till och med att hyra resväskor eftersom de inte får plats i bostaden.

Den japanska ingenjörfirman Shimizu har en lösning på en av mänsklighetens största utmaningar: stigande vattennivåer längs kusterna. Ocean Spiral är en stad under havsytan där 5 000 människor kan leva hållbart – och med massor av plats.

Ett begrepp som "social hållbarhet" är lika viktigt som miljöhänsyn när nya bostäder och stadsdelar planeras.

Amerikanske Michael Goodsite är professor och prodekanus för forskning på den tekniska fakulteten vid Syddansk Universitet. Han är utbildad byggnadsingenjör och har en doktorsexamen i klimat- och atmosfärskemi.

Michael Goodsites utgångspunkt – såväl i undervisningen av kommande ingenjörer som i forskningen på universitetet – är utvecklingen av människovänliga städer.

Han är en av många förespråkare för flervåningshus konstruerade som vertikala byar, där gemenskap och grönområden följer med upp till 16:e våningen. Husdjur och köksträdgårdar som placeras högt uppe i skyskraporna är en del av visionen.

"Höghus får inte bara vara bostäder och arbetsrum. De ska vara levande ekosystem eftersom det alltid påminner oss om att oavsett hur många människor vi blir behöver vi leva i och främja naturen. Det medför att vi inte bara bygger teknologiska megastäder, utan städer som i så stor utsträckning som möjligt består av många små ekosystem", säger Michael Goodsite som har deltagit i flera internationella initiativ för att göra framtidens överbefolkade metropoler mer beboeliga. Bland annat har han tidigare varit vice ordförande i Cost Actions, ett europeiskt nätverk som arbetar för att bygga människovänliga städer i en värld full av datorer.

Michael Goodsite betonar att även om internet idag har gjort det möjligt för oss att arbeta hemifrån, och globaliseringen innebär att svenskar och kineser kan vara kollegor utan att någonsin träffas, behöver vi fortfarande daglig närkontakt med andra människor.

"En framtida lägenhet i staden blir *workable* och *livable* när vi bor och arbetar på samma plats. Då sparar du bland annat resurser på transport", konstaterar han, men tillägger att människor bli ensamma och improduktiva om de sitter i var sitt bås. Därför behöver vi lösningar på hur gemenskapen kring kulturella upplevelser och naturen integreras i bostadsfastigheterna.

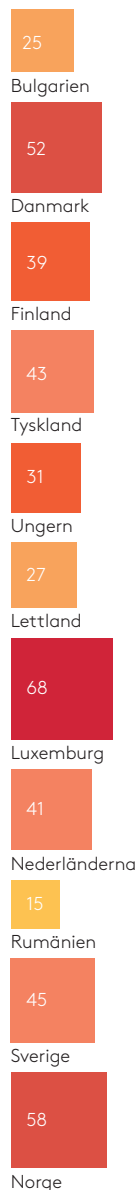
Mänskligheten föredrar samvaro med massorna

Det finns ett enormt behov av nya idéer och kreativitet på det här området. FN:s befolkningsprognoser uppskattar att det kommer att finnas omkring tio miljarder människor år 2050. Nu är vi 7,3 miljarder. Den största tillväxten kommer att ske i Asien och Afrika.

Men kan de kommande generationerna inte bara bosätta sig på de mongoliska slätterna eller på den afrikanska savannen där det finns öppna vidder? Det måste väl vara de nya prärierna som nybyggarna kan kasta sig över? >

Så mycket plats har vi

Den genomsnittliga boytan i m² per invånare

Lösningen på akut platsbrist

Bostäder på tio kvadratmeter

Tokyo

Metropolen Tokyo i Japan är med sina 37 miljoner invånare en av världens mest tätbebyggda storstäder. Grunden för denna enorma befolkningstillväxt lades under perioden efter andra världskriget och redan på 1970-talet var platsbristen akut. Nakagin Capsule Tower uppfördes 1972 som en revolutionerande form av *micro-living*. På den tiden blev den grova betong-arkitekturen världskänd som japansk metabolism.

Bostadsmodulerna är bara tio kvadratmeter och rymmer alla funktioner, även en mycket liten toalett. Kapslarna fabriksmonteras och hissas upp en i taget och klickas fast på betongkärnan. Idag har Nakagin Capsule Tower delvis övergivits men några av minilägenheterna hyrs ut till turister via Airbnb.

Foto: Gettyimages/UniversalmagesGroup

Foto: Scenpak/AFP/Yoshikazu Tsuno

Foto: Gettyimages/Mark Kolbe

Foto: Gettyimages/Andrew Watson

I den australiska gruvstaden Cooper Pedy har invånarna fått ta konsekvenserna av glödande hetta och stormar. Allt äger rum under jorden, till och med biljardturneringen.

Svaret är nej. Människlighetens främsta kvalitet – och kanske också största problem – är vårt behov av att vara tillsammans. Det slutar alltid med att vi samlas i städerna, eftersom det är här de största innovationerna görs. Det är här det finns jobb. Det är här människor skapar sig en identitet genom att spegla sig i andra. Många andra.

Som den israeliske historikern och bästsäljarförfattaren Yuval Noah Harari beskriver i sin senaste bok "Homo Deus. A Brief History of Tomorrow", har vår hjärna inte förändrats på hundratusentals år. Men vi har blivit oerhört bra på att fungera i och dra nytta av gemenskapen bland tusentals och åter tusentals människor, och vi föredrar samvaron med massorna.

"Människligheten dominerar planeten helt och hållet – inte för att vi är klokare eller mer fingerfärdiga än en schimpans (...), utan för att vi är flexibla och kan samarbeta i stora flockar", skriver han.

Det är anledningen till att vi – och inte schimpanserna – bygger skyskrapor som slingrar sig en kilometer upp i luften.

Schimpanserna tycker inte om att vara i närheten av andra än sin schimpansfamilj och sina närmaste vänner. Människan färdas naturligt bland tusentals främmande individer.

Förorening och platsbrist?

Gräv ner dig i jorden

En sak är de innovativa bostäder som planeras

och byggs, men en annan är hur mycket bygget förorenar.

Vårt behov av nya bostäder i städerna har utlöst en klimatkatastrof. Till exempel står produktionen och användningen av betong för en enormt stor del av de totala koldioxidutsläppen globalt sett.

Samtliga experter som Share har talat med – arkitekter, stadsplanerare och ingenjörer – är tydliga med att hållbarhet inte bara är en bra idé utan en förutsättning för att vi ska kunna bo kvar på jorden ännu ett litet tag.

I slutändan kan vi vara tvungna att vidta åtgärder som många av oss idag uppfattar som drastiska. Exempelvis att bygga nedåt istället för uppåt.

Michael Goodsite är helt övertygad om att bostäder under markytan blir en av lösningarna på platsbrist och föroreningar.

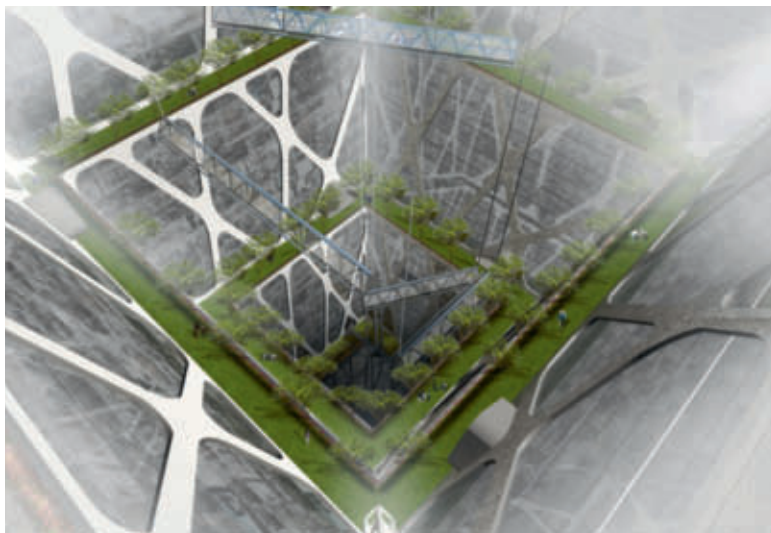
"Jag anser att vi bättre kan utnyttja underjordiska rum som vi redan har grävt ut, till exempel gruvor, källare, järnvägar och så vidare. Om människor kan kolonisera andra planeter kan vi väl också skapa bebyggelse under jorden", säger han.

Michael Goodsite är medveten om att människor behöver ljus, frisk luft och utrymme, men han anser att dessa behov enkelt kan uppfyllas. Dessutom kommer själva utgrävningarna att utlösa energi, och sist men inte minst så är vi skyddade mot många naturkatastrofer under jorden.

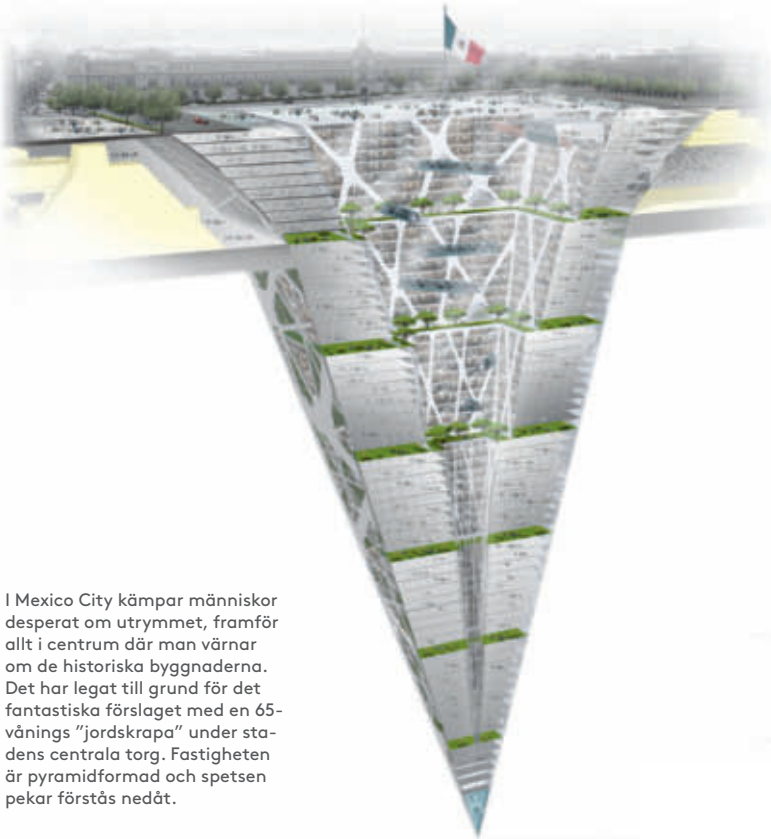
Just naturens destruktiva krafter är vad den lilla

Om människor kan kolonisera andra planeter kan vi väl också skapa bebyggelse under jorden.

Michael Goodsite, professor

Illustrationer: Banker Architecture

I Mexico City kämpar människor desperat om utrymmet, framför allt i centrum där man värnar om de historiska byggnaderna. Det har legat till grund för det fantastiska förslaget med en 65-vånings "jordskrapa" under stadens centrala torg. Fastigheten är pyramidformad och spetsen pekar förstuds nedåt.

australiska byn Coober Pedy norr om Adelaide försöker skydda sig mot.

Enligt Michael Goodsite bevisar detta exempel att en adress under jorden kan vara en fördel och till och med bli trevlig.

Stadsborna har slitit i opalgruvorna i många generationer, men på grund den våldsamma hetan under stora delar av året har 80 procent av invånarna nu flyttat ner i de svala klippgrottorna. Här pågår livet precis på samma sätt som det skulle ha gjort ovan jord. Ett helt kyrkorum har till och med huggits ut med plats för stora gudstjänster.

Ett annat exempel är den överbefolkade storstaden Mexico City. Här har en arkitektfirma enligt BBC lanserat tanken om "jordskrapan", ett flervåningshus för 5 000 människor som likt en upp- och nedvänd pyramid tränger 300 meter ner i jorden. Ljuset kommer från en glaskonstruktion vid markytan och så kallad fiberoptik på de nedre våningarna.

Framtidens prärie på havets botten

Mänsklighetens kvicktänkthet och förmåga att finna nya lösningar visar sig på det sätt vi bor och inrättar oss. Det sker i liten skala som i Coober Pedy och i stor skala i ett förslag från den japanska ingenjörsfirman Shimizu som planerar att bygga en stad för flera tusen människor under havsytan.

Shimizus specialister har ritat en undervattensstad för att lösa problemet med stigande vattennivåer längs kuster världen över. Staden heter Ocean Spiral och har konstruerats som en stor korkskruv 75 våningar ned i vattnet. Överst finns en rymdskeppsliknande kupol med lägenheter, kontor, butiker och teater, och tanken är att hela konstruktionen ska vara självförsörjande på energi och livsmedel.

Bostadsdelen i den övre globen kommer givetvis att vara vattentät och säkrad mot naturkatastrofer som jordbävningar, något som är ett stort problem i Japan.

Företagets tekniker har dessutom i samarbete med universitetet i Tokyo kommit på en snillrik energilösning: iskallt vatten pumpas upp från havets botten och när kylan möter den varma ytan skapas termisk energi. Samtidigt görs havsvattnet drickbart och det kommer att finnas stora bassänger för odling av fisk och växter.

En av de största utmaningarna är dock själva byggmaterialet som inte får vara betong, men det har man också funnit en lösning på: japanerna håller på att konstruera gigantiska 3D-skrivare som kan hantera uppgiften. Om det lyckas beräknar Shimizu Corporation att undervattensstaden kan byggas för omkring 230 miljarder kronor. ●

Lodrätta skogar i miljonstäderna

Platsbrist och föroreningar har skapat ett nytt byggbegrepp – **det vertikala landskapet** – som ska ersätta sterila skyskrapor och tillföra storstäderna syre.

➤ Nanjing i östra Kina har "bara" knappt åtta miljoner invånare. Med kinesiska mått är det en mellanstor landsortstad, men eftersom den ligger vid Chang Jiang-floden och har betraktats som en av de viktigaste ekonomiska motorena i årtusenden är staden samtidigt hårt förorenad – och präglas av betongtorn.

Den italienske arkitekten Stefano Boeri kommer själv från industristaden Milano och han har planer på att plantera stora skogar mitt i Nanjings mest klaustrofobiska kvarter. Var i all världen finns det plats för det? Svaret finns hundra meter upp i luften.

Boeri Studios skogar är lodrätta. Tusentals träd och hängande växter ska täcka fasaden på bostads- och företagstorn. Förutom att se vackra ut kommer de vertikala parkerna också att fylla en viktig funktion, nämligen att filtrera den smogfyllda luften och omvandla den till syre.

Stefano Boeris projekt är inte en hippies oförlösta dröm om *urban farming*. Han är en av många stadsplanerare som ser vertikala skogar

som metropolernas lungor. En nödvändig och vacker organdonation.

Gröna skyskrapor världen över

I Milano finns redan flera bostadstorn där vegetationen har hissats upp lodrätt och ger nytt liv åt invånarna på 100 meters höjd. Den kliniska skyskrapans design förenas med gröna miljöer som förutom att ge invånarna ökad livskvalitet även renar atmosfären från koldioxid.

Gröna skyskrapor är en internationell trend. Det handlar om att såväl byar som sociala gemenskaper och trädgårdar måste sträcka sig uppåt på höjden istället för att utnyttja horisontella ytor.

Danska och svenska C.F. Møller har ritat ett 24-våningars bostadstorn i Antwerpens Nieuw Zuid-område vid floden Schelde, som verkligen utmanar det traditionella höghuskonceptet.

Tornet har formen av en stående by där invånarna inte är isolerade var för sig, utan har gemensamma faciliteter, vinterträdgårdar och landskapsarkitektur – på höjden. ●

Illustration: Stefano Boeri Architects

På tidningens framsida och på denna datorskapade bild är vi i Nanjing, en av Kinas mest förorenade storstäder. Här måste nya byggprinciper tas i bruk så att invånarna kan andas i framtiden. Det finns bland annat planer på en grön skyskrapa som ska försköna och rena stadskärnan.

Foto: Stefano Boeri Architeti

Gröna fingrar

De flygande trädgårdsmästarna

Milano

Den italienske arkitekten Stefano Boeri har specialiserat sig på skyhöga skogar. Han formger höghus överbevuxna med växter och träd. I hans hemstad Milano är flera projekt redan klara och även om träd och buskar fortfarande håller på att växa sig stora, går det att föreställa sig hur skogen kan utvecklas. Bosco Verticale, den lodräta skogen, sköts av några så kallade flygande trädgårdsmästare. Det är professionella klättrare och botaniker som, fästa vid skyskrapans tak med 300 meter långa rep, klättrar från balkong till balkong för att trimma och beskära växtligheten. En prisbelönad kortfilm har producerats om de modiga trädgårdsmästarna.

Ett helt liv på minimal yta

Redan nu är **microliving** ett livsvillkor för många av jordens invånare och kommer bli det i ännu högre grad under de kommande 15 åren. Det vet Ikea allt om.

➤ Det handlar om att skapa en tillvaro på mycket begränsad plats och att inreda minibostäder som lever upp till krav som: Hur pressar vi in ett kök i ett rum på tio kvadratmeter? Var ska vi sova när golvet är upptaget av matbord och stolar? Det är inte bara ekonomiskt trängda familjer som måste bo mindre. Medelklassen i världens storstäder upplever att kvadratmetrarna så gott som försvinner under fötterna på dem.

När Ikeas varuhuskataloger kommer ut i upp-lagor av bibliska volymer är lösningen på problemet klar – varje år. 80 procent av kunderna bor redan i storstäder och den siffran kommer att öka. Samtidigt kommer fler att behöva bo på mindre yta. Ikea har stor erfarenhet av den asiatiska marknaden där konsumenterna har levt i mikrolägenheter i flera decennier.

Inför varje säsongskollektion görs noggrann – och mycket jordnära – research. Ikeas design-team åker helt enkelt hem till människor i städer som Tokyo, Köpenhamn och Mexico City.

”Vi gör research och samlar in konkreta kunskaper om livet i hemmet. Det händer mycket i världen just nu eftersom vi befinner oss mitt uppe i urbaniseringen. 80 procent av Ikeas kunder bor i städer”, säger svenska Viveca Olsson, creative leader för Ikea Range & Design i London.

”Framtiden är urban och större delen av städernas invånare kommer att bo i små lägenheter.”

Viveca Olsson förklarar att Ikeas formgivare bland annat arbetar med trenden ”flytande inred-

ning”. Det innebär att varje rum inte längre har kvar sin traditionella funktion – ett kök kan bli ett sovrum, sovrummet kan bli matrum och så vidare.

På Ikeas webbplats finns bland annat exempel på sex unga människor som bor tillsammans på 40 kvadratmeter. En tickande bomb tänker man, men Ikeas forskare har besökt studenter som lever under dessa villkor och visar hur det kan bli möjligt med smarta våningssängar, draperier och stegar. Möbler ska kunna fällas samman, staplas och rullas bort.

Viveca Olsson förklarar att det samtidigt har uppstått en ökad medvetenhet kring hållbarhet hos kunderna, och formgivarna har därför ingen enkel uppgift. De familjer som i tidigare generationer bodde i villor eller större lägenheter har inte fått sämre levnadsstandard – den ska bara pressas ned i mycket mindre rum.

”Vi arbetar exempelvis med profilen *conscious downsizer* och funderar över vad den innebär för just denna konsument dygnet runt”, berättar Viveca Olsson.

Ikea arbetar efter fyra parametrar: Det ska vara enkelt, hållbart, lägenheterna ska vara flexibla och inte minst ska de små hemmen vara oaser som utgör en motvikt mot det hektiska storstadslivet. Den ansvarsfulla och medvetna människan placerad i en liten låda. Det är alltså detta som är framtidens livsstil. ●

Containerhus till studenter är en idé som snart kommer att spridas globalt. Gamla containrar från exempelvis Mærsk återvinns och placeras på obebyggda tomter i städerna, där de skapar en ny bostadskultur för de tiotusentals studenter som saknar tak över huvudet - microliving och återvinning i ett. Dessa studentbostäder har ritats av Bjarke Ingels Group och kallas Urban Riggers.

Foto: Urban Rigger

Foto: Gettyimages/Nigel Waldron

Operahuset vid Oslofjorden kombinerar det finkulturella med det folkliga, en viktig förutsättning för livskvaliteten i kvarteret. Alla förbipasserande kan ta plats på byggnadens tak och njuta av utsikten över vattnet. Operahuset har ritats av Snøhetta.

Nordens hamnkvarter förvandlas

Invånarantalet i de nordiska huvudstäderna ökar och ny mark **måste brytas** för människors vardagsliv. Gamla hamnområden förvandlas därför från industri till moderna bostadskvarter, och helt nya värden växer fram.

> En stad med hav, sund, vik, fjord, insjö eller flod har alltid haft en särskild status i människans medvetande. Från då de första homo sapiens sköt ut sina urholkade trädstammar från den euroasiatiska kontinenten och genom ett mirakel steg i land på Nya Guinea, fram till idag då invånarna i världens metropoler njuter av soliga dagar med benen dinglande ut över hamnkajen.

De nordiska huvudstäderna Oslo, Stockholm, Helsingfors och Köpenhamn skulle inte ha varit desamma utan närheten till havet. Sjöfart, framgång och frihet är ord som hör samman historiskt.

Idag hör även identitet hit. Som Kjetil Trædal Thorsen, grundare av den internationellt kända norska arkitekt- och designfirman Snøhetta, säger: "Oslofjorden är en insjö med land på alla sidor och invånarnas identitet består i att se fartygen från sina lägenheter och hus – att betrakta dem på väg ut i världen."

Hans poäng är att människor som har utsikt över havet och fartygen känner sig förenade med resten av världen som en del av en enda stor organism. Det ger en känsla av samhörighet i ett globaliserat och fragmenterat informationsamhälle. Zen år 2017. >

Foto: Arbeidsevangelens arkiv og bibliotek/Arbeidshodet

Förr var de nordiska hamnarna arbetsplatser med tung industri och sjöfart till och från hela världen. Här lastas bilar i Oslo hamn våren 1957.

År 1887 var meditationskraften inte lika hög när man färdades längs hamnen i Oslo och andra storstäder. Industrialiseringen var i full gång och hamnlivet för det arbetande folket var en hård kamp om överlevnad.

Alle man på taket – av den norska operan

De ekonomiska framgångarna fortplantade sig – varor som olja, spannmål och fisk transporterades till andra delar av världen – på människornas bekostnad. Vissa blev rika av de nya handelsmöjligheterna medan andra fick ännu lägre social status. Och det syntes tydligt i hamnområden med fjordar som i Oslo och Helsingfors, där det fanns rikemansvillor på den ena sidan av vattnet och arbetarbostäder på den andra.

Norges kuster riskerar att översvämmas när vattennivåerna stiger de kommande åren. Därför behövs det idéer som kan förändra vårt sätt att bo. Rådgivningsföretaget Swecos masterplan har ett av de mer storslagna förslagen: före 2070 ska 180 000 invånare leva på fyra öar i Oslofjorden. Projektet hämtar sin inspiration från byggprojekt på oljeplattformar och krysningsfartyg.

Illustration: Sweco

Tillbaka till arkitekt- och designfirman Snøhetta som just nu arbetar på 50 projekt världen över – från New York till Saudiarabien.

Vid Oslofjorden ligger Operahuset som är ett av firmans främsta verk. Varför är det intressant för de människor som flyttar till området? För att den prisbelönade byggnaden är mer än ett kulturellt varumärke – den är ett exempel på den nya byggtrenden *social patchwork* som framför allt svenska och finska stadsplanerare talar varmt om. Alla kan gå på Operahuset tak och därmed avdramatisera det högtidliga.

Den avgörande tesen för nutidens stadsplanerare är att framtidens hamnkvarter i högre grad måste blandas befolkningsmässigt så att områdena inte blir elitära och kalla.

”Här ska alla människor – lärare såväl som affärsfolk – kunna bo och ha sitt vardagsliv. Vi arbetar mycket med att bryta de mönster och gränser mellan människor som har byggts upp under åren”, säger Kjetil Trædal Thorsen.

Flytande stadsdelar i Oslofjorden

Det finns storslagna planer för framtidens invånare vid Oslofjorden. Eller rättare sagt i fjorden. Flera ledande ingenjörsmått har lagt fram planer om att uppföra flytande bostadsöar mitt i insjön.

Idéerna har tagit form till följd av befolkningstillväxten och den därav följande platsbristen, men även på grund av ännu ett klimatproblem

Vi arbetar mycket med att bryta de mönster och gränser som finns mellan människor och som har byggts upp under åren.

Kjetil Trædal Thorsen, arkitekt

som kommer att prägla hur vi bor vid havet under hundratals år framöver – vattennivåerna stiger överallt och hela stadsdelar och landområden kan stå under vatten om bara 50 år.

Rådgivningsföretaget Sweco har presenterat masterplanen "Staden i fjorden". Den har inspirerats av Silicon Valley-företaget Seasteading som arbetar med principer från oljeplattformar och kryssningsfartyg när de utvecklar flytande städer.

Swecos förslag handlar om att erbjuda plats till 180 000 invånare på fyra öar i Oslofjorden före 2070. Transporten på öarna skulle ske i förarlösa högbanetåg, och öborna skulle fraktas via en tunnelbana under vattnet till fastlandet.

De norska miljömyndigheterna konstaterar precis som FN att vattennivåerna vid kusterna kan stiga upp till en meter före millennieskiftet, och flytande städer istället för hamnstäder kan mycket väl bli en realitet.

Köpenhamns våldsamma växtvärk

Om Köpenhamn var en växande tonåring skulle han eller hon varje natt vakna med värkande lemmar. De senaste åren har tillströmningen av människor ökat så markant att man talar om den största "folkvandringen" sedan industrialiseringen. På bara några år har invånarantalet ökat med 50 000. Fram till 2025 måste det finnas plats för ytterligare 100 000 nya köpenhamnare – och 2,5 miljoner kvadratmeter bostäder.

Foto: Scenplik/Kontraframe

Foto: Peter Sørensen

Nordhavn är ett av de områden som ska ge plats åt 40 000 invånare och lika många affärslokaler. Saneringsprojektet är Skandinavien största och har en skyhögt ambitionsnivå, både när det gäller miljön och stadsutvecklingen. Det går så fort just nu att pendlarna från förorterna kan se utvecklingen dag för dag från tåget.

I Nordhavn finns även Danmarks dyraste lägenhet på toppen av en ombyggd silo, känd som The Silo. 388 kvadratmeter rå *industrial feeling* med fyra balkonger och en takhöjd som för tankarna till en katedral. 41 miljoner kronor kostar denna prestigefyllda lägenhet just nu. Själva fastigheten har en bemannad lobby, eget gym och utsikt över havet från flera håll. Det är med andra ord Nordens svar på en New York-fastighet för de välbeställda.

The Silo är dock inte typisk för Nordhavnsprojektet – tanken är ju att det ska bo helt vanliga människor här. Därför har utvecklingsbolaget By og Havn löpande arbetat för att många hyreslokaler på bottenvåningarna ska förbehållas butiker, kaféer och liknande. Exempelvis är många livsmedelsbutiker, specialbutiker och kaféer på väg till Århusgadekvarteret.

Zen i Stockholm

I Stockholms hamn är området Norra Djurgårdsstaden ett av de mest spännande exemplen på stadsutvecklingsbegreppet *mixed use* – att köra >

De två cementsilorna i Köpenhamns Nordhavn har fått en utbyggnad på sju våningar som "svävar" på 24 meters höjd och rymmer byggnadens kontor. Här har ett modernt kontorsföretag flyttat in i en gammal industribyggnad.

butiksliv, bostäder, kulturinstitutioner och minnen från den gamla hamnen i en stor mixer.

När denna "stadssmoothie" har mixats väl ska det helst uppstå ett helt nytt sätt att leva på, nära varandra. Då kan Stockholm växa med gott samvete.

Norra Djurgårdsstaden har utnämnts till miljöprofilområde, där man löpande arbetar med 20 olika forskningsprojekt som ska främja hållbarhet och gärna nollställa konsumtionen av fossila bränslen före 2030.

Den danska arkitektfirman C.F. Møller har kontor i Stockholm och står för uppförandet av Zenhusen i Norra Djurgårdsstaden. De 18 husen ligger i brytpunkten mellan före detta industrikvarter, ett naturreservat och Husarviken.

Stor vikt har lagts vid att använda kvalitetsmaterial med längre hållbarhet än betong, som till exempel tegel, och på husens tak kommer en matta av vild skärgårdsvegetation att anläggas.

Tölövikens delar den finska huvudstaden mitt itu. Förr i tiden åkte borgerskapet på utflykt längs den leriga sjöbradden. Idag dras området med industrialiseringens föroreningar, men nu ska nya stadsdelar, broar och miljöinitiativ ge Helsingfors centrum en vackrare framtid.

Illustration: Cobe

Foto: SIS arkiv/Gustav Sandberg

Det levande taket av kaprifoler och andra örter samlar upp regnvatten och omvandlar koldioxid.

Zenhusen har också ett tidigare gasverk som granne. I andra hamnstäder, bland annat Köpenhamn, har sådana gamla industribyggnader byggts om till dyra lägenhetskomplex, men svenskarna har istället valt att låta det förfallna gasverket bli en kulturinstitution.

Det är ännu ett exempel på *mixed use*-principen i Stockholm. Om de nya kvarteren ska vara mer än bara förvaring för dem som har råd, är det absolut nödvändigt att alla har lust att vistas i området, att man kan handla och gå på teater där.

Räddningsplanen för viken i Helsingfors

Helsingfors hamnområde är ett exempel på de paradoxer som uppstod i industrialiseringens kölvatten: välstånd, social ojämlikhet och förödande miljöpåverkan. Staden har haft svårt att finna de lösningar som ska skapa större gemenskapskänsla och identitet runt viken.

Finländarna har byggt upp Helsingfors från fiskeby till storstad under många århundraden, bland annat för att hålla såväl svenskar som ryssar på armlängds avstånd.

Helsingfors delas av Tölövikens som under 1800-talet trafikerades av fartyg från hela världen.

Staden fick en enorm materiell skjuts tack vare handelsrutterna till hela världen, men det medförde även annat – föroreningar i vattnet.

På foton från den tiden ser invånarna alltid ut att frysa, antingen det handlar om promenerande fruar med spetsparaplyer eller småvuxna, slitna hamnarbetare. Det är en kall plats.

I övrigt hade dessa människor ingenting gemensamt. De välbeställda borgarna bodde i praktfulla villor på den ena sidan av viken, och arbetarna gömdes i smutsiga hyreskaserner långt därifrån.

Idag har de sociala gränserna mer eller mindre försvunnit. Nu ska man bygga broar – även mentala – och viken ska saneras.

Finska Lundén Architecture och danska Cobe samarbetar kring den stora räddningsplanen för Tölövikens. Det är en plan som kom sent jämfört med andra nordiska hamnstäder – stadens kommunalfullmäktige har i decennier bråkat om vilken design som ska återuppliva den smutsiga viken. Det är hög tid, för området riskerar att bli ett utdött träsk.

Idag präglas området kring viken av finkultur och det saknas liv här dagtid, anser arkitekterna, som bland annat vill skapa ökad samhörighet med träbroar som bokstavligt talat ska binda samman den finska huvudstaden. ●

Nordea Insights

KUNDER, EXPERTER, ERBJUDANDEN OCH TJÄNSTER

PETER STENSTRÖM:

Vår plast bidrar till en bättre värld

↳ PAGE 40

KUNSKAPS-
RESA

Oljan som berör och upprör

Nordeas team för hållbara finanser reste till Indonesien för att lära sig mer om den problemfyllda palmolja-industrin.

SKATTE-
NYHETER

Nya regler: vår jurist reder ut

Private Bankings jurist kommenterar det nya förslaget kring fastigheter paketerade i bolag.

NYTT OCH
EXKLUSIVT

Stipendier, cashmere & upplevelser

Utvalda erbjudanden och nya investeringsalternativ till dig som är kund i Private Banking.

Med bionedbrytbara lösningar
för framtiden som affärsidé

”Vi bidrar till en humanare värld”

Familjeföretaget var sålt och inga erbjudanden kändes attraktiva. Då träffade Peter Stenström en man som ville rädda världen. Nu är han vd för ett företag vars innovation spås kunna ersätta 80 procent av all fossil volymplast i världen.

TEXT PETRA OLANDER / FOTO KENNET RUONA

Peter Stenströms telefon ringer hela tiden. En kund vill beställa fler avfalls-påsar. "Absolut." Någon undrar om företaget kan tillverka krympfilm av komposterbart material. "Det kan vi, GAIA:s komposterbara krympfilm testas just nu. Vi har fått en förfrågan från en internationell läskedrycks-tillverkare."

Peter Stenström, 46 år, har fullt upp och driver ett företag som förra året gick med förlust, men som i år spås omsätta 50 miljoner och nästa år nå 100 miljoner i omsättning.

"Det är mycket nu men jag gör detta för att det är roligt", säger han.

Peter tog redan som 26-åring över familjeföretaget ElektroDynamo och under elva år byggde han upp det till en omfattande verksamhet. Då blev han kontaktad av två stora företag som ville förvärva ElektroDynamo.

"Det blev budgivning och jag tyckte inte att jag kunde tacka nej till affären. Jag blev tvungen att vara kvar i några år efter det och det blev mer och mer förvaltning, vilket inte passade mig."

Peter slutade och blev en fri fågel, men hade svårt att hitta erbjudanden som lockade.

"Jag letade efter något annat företag att engagera mig i, att vara anställd var

Peter Stenström med
Åke Rosén, GAIA:s grundare.

inget alternativ. Hur verksamheten ska drivas vill jag bestämma själv och jag trivs med friheten som egenföretagare. Det fanns företag i samma bransch att köpa, men målet var att hitta något nytt och spännande. Jag ringde min kontaktperson på Nordea många gånger och flyttade många aktier under den tiden”, säger han och ler.

Via gemensamma bekanta träffade han Åke Rosén, grundare till ett företag som specialiserat sig på nedbrytbara biomaterial.

”Jag hade fått förslag om att köpa eller bli delägare i många olika företag men det kändes inte riktigt rätt förrän jag träffade GAIA och Åke. Egentligen är jag en byggare. Jag vill bygga företag och se dem växa. Och Åke är en igångsättare och idéspruta”, säger Peter.

”Vi kompletterar varandra väldigt bra. Det som Peter gör, är inte vad

jag är bäst på och tvärtom”, säger Åke Rosén, som har fyrtio års erfarenhet av biomaterial och drivs av en dröm om det fullt komposterbara och förnybara biomaterialet.

”Vi vill förbättra världen och visionen är en framtid helt utan fossila råvaror”, säger Åke.

Han grundade GAIA redan 2011 men när Peter köpte in sig i företaget 2015 började de tillsammans skissa på en fabrik i Helsingborg och recepturerna till företagets unika biomaterial Biodolomer.

Biodolomer består främst av förnybara råvaror. Det är ett mineralfyllt biomaterial som är komposterbart och

Peter Stenström på säckar fyllda av GAIA:s biomaterial Biodolomer i granulatform.

bionedbrytbart och även kan omvandlas till förnybar energi. Användningsområdena är filmer till avfallspåsar, bärkassar, engångsförkläden och mycket mer.

”Vi kan byta ut 80 procent av all fossilbaserad volymplast i världen mot detta”, säger Peter.

Människan konsumerar nära 1 000

miljarderna plastpåsar varje år och många av påsarna hamnar i hav och mark.

”Enligt Världsnaturfonden är det mer plast än fisk i haven år 2050 om inget görs. Man hittar mängder av plaster i magarna på valar och fiskar överallt. Jag har blivit medveten om miljön på ett helt annat sätt genom det här jobbet”, säger Peter.

Biomaterial är en del av lösningen, anser han.

”Dels är det bra för miljön, dels gör det en enorm samhällsnytta. GAIA skapar arbetstillfällen – och jag får vara med och bygga något från grunden.”

GAIA:s granulät Biodolomer görs av

vegetabiliska oljor, sockerrör, nedbrytbara polyesterer och kalk. Oljan produceras i skånska Dalby, kalken i Skandinavien. Ambitionen är att gå över till svenska sockerbetar som odlas lokalt och som kan ersätta importerade råvaror.

Fabriken stod klar 2016 och ganska snabbt fick GAIA en beställning av Region Skåne på fossilfria förkläden för sjukvården – en beställning på cirka 6,5 miljoner förkläden om året. GAIA:s komposterbara och bio-nedbrytbara bärkassar föll också ett antal ICA-butiker för. Men företagets supersmarta bio-baserade och komposterbara påsar för hantering av

organiskt hushållsavfall gick det trögare med – trots att de kan knytas ihop enkelt, vilket stoppar lukt och flugor, och inte heller går sönder av fukt som pappåsar gör.

”De motverkar även bakteriebildning på ett helt överlägset sätt. I Sverige har genombrottet tagit längre tid så vi insåg att vi måste lyfta blicken och satsa på andra länder.”

Förvisso bygger nu renhållningsbolaget i nordvästra Skåne, NSR, om sin förbehandling för att kunna använda GAIA:s påsar. Men responsen från utlandet var massiv och omedelbar. Nu säljer företaget sitt biologiskt nedbrytbara granulät och sina produkter till Frankrike, Storbritannien, Tyskland, Portugal – och startar snart produktionsanläggningar i Asien och USA.

Men 2015, när allt handlade om investeringar i form av mångmiljonbe-
lopp, tvivlade du aldrig på idén?

”Nej, jag var så säker på produkten. Jag vet också att det tar tid att starta en verksamhet.”

Namn: **Peter Stenström**, 46.

Bor: I Helsingborg.

Familj: Frun Katarina och tre barn, 18, 16 och 7 år.

Intressen: Familjen och fotboll.

Bakgrund: 4-årig teknisk linje maskinteknik, högskoleingenjör mekatronik.

Bank: Nordea Private Banking Öresund.

Den nybyggda fabriken i Helsingborg införde nyligen treskift och ska snart fördubbla fabriksutrymmet.

Peter har jobbat och jobbar fortfarande en anseelig mängd.

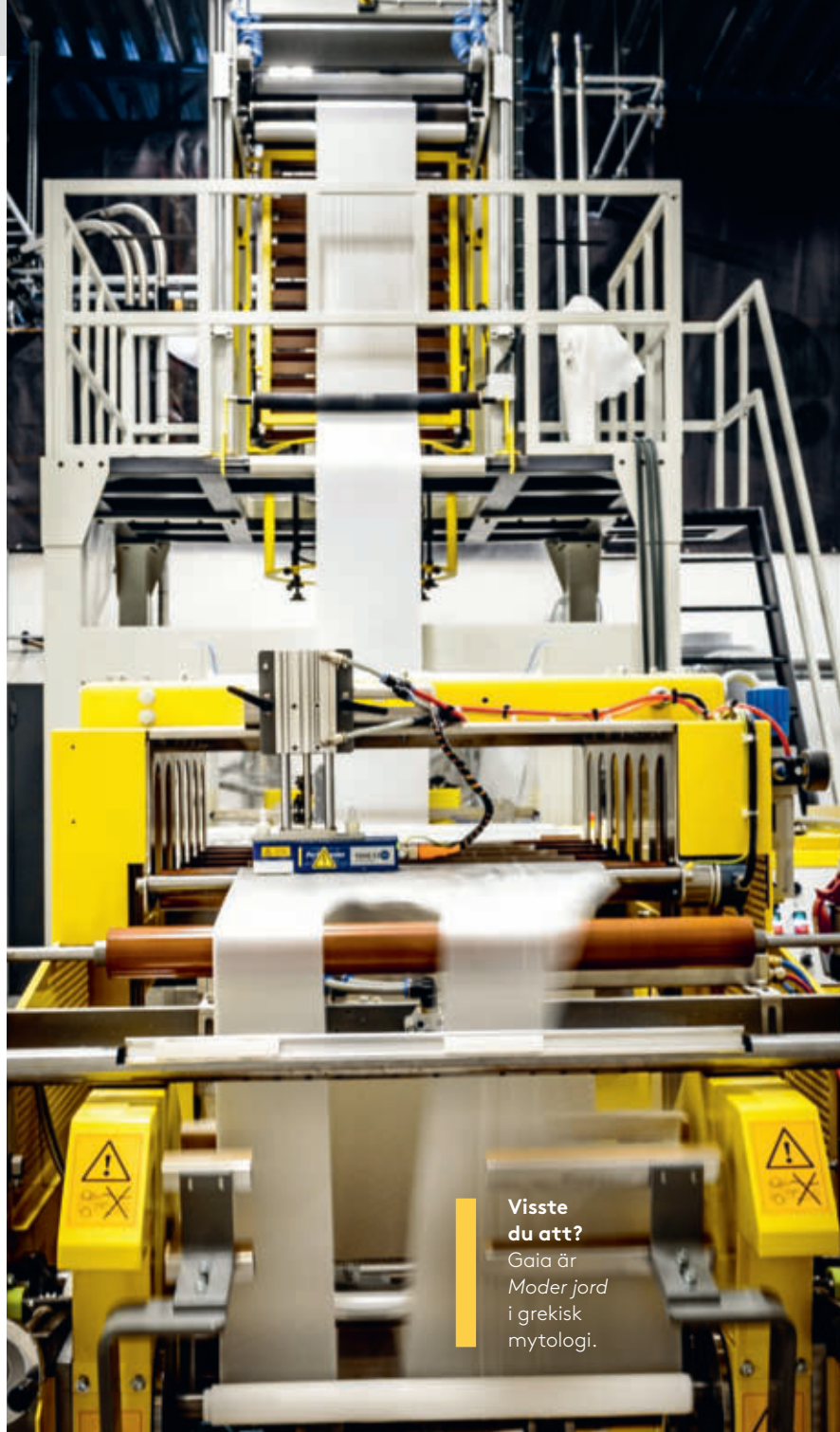
”Jag jobbar måndag till fredag och även på helgerna. Vi är ju i ett uppbyggnadsskede. I slutet på 2015 hade vi ingen fabrik alls och det var mycket jobb med att bygga upp den. Det är bara så det är, man måste lägga den tid som krävs för att få allt att fungera.”

Samtidigt gör jobbet som egenföretagare att han är flexibel och på så vis får tid för familjen, fru och tre pojkar i åldrarna 18, 16 och 7 år. Mellan hemmet och fabriken i Helsingborg är det inga stora avstånd.

”Det är en hel del aktiviteter med barnen kring fotboll men jag styr ju själv min tid och kan finnas där för dem och jobba färdigt senare. Det blir dock inte så himla många stunder över till annat. Jag skulle kanske ha tränat också, frågan är bara när. Å andra sidan är jag i gång och rör mig hela dagarna.”

På en marknad där allt fler vill bli fossilfria ser framtiden för GAIA ljus ut. Region Skånes mål är att bli fossilfritt år 2020, därav inköpet av förkläderna. Och hela världen tycks sträva åt samma mål.

”Det finns endast ett fåtal aktörer på marknaden och vi är unika eftersom vi kan göra så många olika produkter. Vi har ett brett sortiment och vi kan också leverera granulat till våra kunder så att de kan ta fram egna miljövänliga produkter.”

Visste du att?

Gaia är Moder jord i grekisk mytologi.

GAIA:s fabrik i Helsingborg ska fördubbla fabriksutrymmet det närmaste halvåret och införde nyligen treskift. Målsättningen för miljön är att kunna följa hela kedjan med hållbar cirkulär ekonomi genom att använda förnybara råvaror som kan omvandlas till biogas.

”Det ekonomiska målet är att dubbla omsättningen varje år. Inom några år kan vi omsätta flera hundra miljoner. Det är roligt att företaget går bra, men också att vi kan bidra till en humanare värld. Jag tror detta ligger rätt i tiden, att det är vad människor vill ha”, säger Peter Stenström. ●

GAIA

Affärsidé: GAIA utvecklar framtidens bionedbrytbara och komposterbara material för företag med miljöfokus.

Omsättning: 50 MSEK senaste året.

Vinst: Positiv.

Antal anställda: 12 för närvarande. Ökande.

Framtidsplaner och expansion:

Planen är att fortsätta bredda användningsområdena för biomaterial och att dubbla omsättningen varje år.